

probuzení našich spirituálních sil prostřednictvím reflexe, meditace, modlitby a pozitivního myšlení, za obrácení srdce. Společně budeme moci přenášet hory!" (s. 27).

K celému projektu je právem možno zaujmout skeptický postoj, a to teologicky i z praktického hlediska. Především, zvláště jako protestanté, si uvědomujeme, že celý odvážný plán je postaven na lidské dobré vůli, duchovních schopnostech a úsilí. Tedy na člověku, jehož hřích se vždycky a všude zhoubně prosadí a hodnoty po léta a desítky let pracně budované dokáže smést v řádu hodin. Je možno očekávat, že se podaří projekt, který dává základní zakotvení života ve vztahu k Bohu do závorky a vyzdvihuje jen praktické důsledky, které z tohoto života mají plynout? Druhá námitka může směřovat ke značně nevyváženému sboru signatářů, kde najdeme zastoupení značně reprezentativní

i naprosto bizarní, církve, svazy církví a náboženské školy vedle obskurních skupinek (s. 28–30 a 80nn). Jde tedy o vykročení k novému étosu, nebo o blouznivou vizi, která nemá naději na uskutečnění?

Na obě námitky však existuje odzbrojující argument. Potřebuje-li svět nový étos, život pravdivější, poctivější, spravedlivější a tolerantnější, nemáme se o to pokoušet? Nemáme ukazovat k duchovnímu rozměru a mravnímu základu lidské existence? A pokud jsme jako křesťané skeptičtí k obecně náboženskému základu, nemáme být živým svědectvím, že existuje pravý základ ke skutečně lidskému životu? *Prohlášení ke světovému étosu* je čtení zajímavé a pro mnohé jistě provokativní, je však navýsost potřebné. Ukazuje na úkol, jemuž není dost dobře možné dále uhýbat: pochopit a přijmout rozšíření naší odpovědnosti na celý svět.

Jindřich Halama, Jr.

NETRADIČNÍ NÁBOŽENSTVÍ

Zdeněk Vojtíšek, Netradiční náboženství u nás. Dingir, Praha 1998, 141 stran.

Knihu o 141 stranách a obrazové příloze s portréty 16 náboženských osobností vydalo nakladatelství Dingir v r. 1998. Její autor PhDr. Zdeněk Vojtíšek, *1963, je zakládající člen a mluvčí Společnosti pro studium sekt a nových náboženských směrů, která je v naší současné a jmenovitě křesťanské veřejnosti dobře známa z řady publikací a akcí. Členové této společnosti už vydali několik knih podobného obsahu i rozsahu; pokud však mohu soudit a pokud jsem se s nimi setkal, zdá se mi Vojtíšekova kniha

nejzdařilejší a nejzralejší. Začíná krátkou předmluvou, kde vymezuje tematiku, vysvětluje obtíže při prepisu cizích jmen a děkuje za podporu ze strany čtyř přátel a významných členů Společnosti, doc. Novotnému, MUDr. Remešovi, doc. Štampachovi a Miloši Mrázkovi.

Celá kniha je rozdělena do pěti větších kapitol. V první, nazvané „Naše současná náboženská scéna“, se probírá křesťanství a jeho tradiční typy, katolíci, pravoslavní a protestanti včetně svých podskupin, a dále dvě hnutí, letniční

a ekumenické. Judaismus je zmíněn jen krátce, podobně jako islám, hinduismus a buddhismus. Důležité je, že jsou tu i zcela čerstvé údaje i z naší republiky. Nedlouhý, ale bedlivě promyšlený je oddíl o esoterismu a o hnutí Nového věku (New Age). Krátce jsou zmíněny i skupiny na pomezí náboženství jako např. scientologové. Cenné jsou informace v poslední stati této kapitoly o postavení náboženských společností v České republice.

Druhá kapitola se zabývá otázkou sekt; autor obezřetně píše „tzv. sekt“. Je si vědom obtíží s definováním sekty a určením jejích hranic. Proto se soustřeďuje především na chování sekty. Je tu řada rysů: autoritářství, které odnímá břemeno rozhodování, důraz na extatické stavy a užívání psychické manipulace. Další rysy jsou utajování, výlučnost a věroučný fundamentalismus, vedoucí k tuhému, zákonickému způsobu života, plného stereotypů a směřujícího do izolace. Další stať této kapitoly popisuje už některé konkrétní sekty a jejich projevy. Pak je tu oddíl o nebezpečí sekt: od závislosti a deformace rodiny až po kriminální činy a hromadné sebevraždy.

Třetí kapitola „Některé netradiční náboženské směry“ začíná antroposofií, pak následuje skupina bhagwanovců, mormoni, Církev sjednocení čili múnovci, hnutí grálu, hnutí Hare Krišna, hnutí víry čili prosperity, Imanuelité, česká odnož hnutí grálu. Konečně je tu i jóga, ovšem v interpretaci, kterou jí dodal Ind Paramhansa svámí Mahéšvaránanda. Pak je stručně, ale obsažně popsána Bergova Rodina čili komunita Božích dětí, esoterní Rosikrucijáni, Sahaja joga, Satanisté, Scientologická církev, hnutí Sri Chinmoy, Svědkové Jehovovi, Transcendentální meditace, Víra Bahai a ko-

nečně zenový buddhismus. Tato kapitola je svým způsobem jádrem knihy, přináší velké množství cenných a zřejmě velmi přesných informací.

Čtvrtá kapitola je celá věnována hnutí Nového věku čili New Age. Autor knihy má asi pravdu, když právě tento náboženský proud považuje dnes za zvláště významný. Zrcadlí totiž nehlouběji změny v nynějším ovzduší, které konzervativní proudy berou na vědomí jen málo. Analyzuje se tu důkladně celá řada rysů tohoto proudu, jeho inspirativní zdroje i hlavní představitelé. S tímto proudem souvisí i současný rozvoj alternativní medicíny a alternativní psychologie, která zvláštním způsobem oscilují na pomezí vědy a víry.

Pátá kapitola má název: Orientace na současné náboženské scéně. Nejzávažnější je naučit se rozlišovat. Aby to bylo možné, je třeba bránit právo na informace, na individuální víru i na racionální analýzu. Někdo rozlišovat neumí, ještě horší však je, když někdo už rozlišovat nechce a odmítá kritický rozhovor. Kniha končí nepřímou výzvou k toleranci i k tomu, abychom tam, kde není možný rozhovor, vycházeli vstřícným příkladem.

Je tu dále několik příloh: Předně vybraná dostupná studijní literatura k jednotlivým tématům, obsahující bibliografické údaje o dvanácti knihách v češtině, dále použitá literatura a zvláště důkladný rejstřík. Zajímavým obohacením knihy jsou obrazové přílohy. Je to šestnáct portrétů zakladatelů současných náboženských skupin či sekt.

K hodnocení jen stručně: Je to výborná kniha, přehledná a velmi informativní, střídavá a bez jakékoli stopy propagandistického podbízení. Že pohled autora zůstává v kritickém odstupu od

popisovaných jevů, lze jen uvítat. Křesťanské stanovisko autora zůstává v pozadí a projevuje se především nepřímou, zdrženlivostí a hotovostí k rozhovoru a tím, že autor nikde neupadá do pateticky krátkozrakých odsudků, jimiž dří-

vější generace křesťanů neblaze prosluly. Odvažuji se shrnout: Je to nejlepší kniha tohoto druhu, která zatím u nás vyšla. Bylo by dobře, kdyby se třeba i jako učebnice dostala do rukou co největšího počtu zvláště mladých lidí.

Jan Heller

HŘÍCH A ZLO

Ted Peters, Sin. Radical Evil in Soul and Society (Hřích. Základní zlo v duši člověka a ve společnosti). Wm. B. Eerdmans Publishing Co., Grand Rapids, Michigan, 1994, 338 stran.

Ted Peters je profesorem systematické teologie na Pacifickém luterském semináři a na vysoké teologické škole v Berkeley. Z titulů, které profesor Peters napsal, uvádím: *God—the World's Future: Systematic Theology for a Post-modern Era* a *Cosmos as Creation: Theology and Science in Consonance*.

K práci na knize o hříchu podnítily autora konkrétní zprávy o znesvěcení kostelů, nezvěstných dětech a kniha o dívce, jež údajně vyrostla mezi satanisty. Co s hříchem? Autor podotýká, že současní teologové klasických protestantských církví a církve římskokatolické jako by ztratili schopnost hovořit o tématu hříchu; vytratil se i zájem zkoumat, co se děje, jaké pochody probíhají v duši člověka. A právě to je záměrem profesora Peterse: Poukázat a prohloubit naše pochopení dynamiky hříchu, jak se odráží v naší zkušenosti. V úvodní kapitole autor rozebírá ne-nové, ale stále důležité otázky související s hříchem: pocity viny, smysl morálních příkazů a nařízení, zda existuje Satan jako duchovní bytost, jak je to s prvotním (dědičným) hříchem atd. Hřích je defino-

ván nejen jako skutek, ale jako stav odcizení člověka od Boha (zde autor čerpá z díla P. Tillicha). Hřích představuje stav, kdy nedůvěřujeme Bohu. Spolu s R. Niebuhrem autor říká, že hřích je naše nechota vyznat, že jsme Bohem stvořeni a závislí na jeho milosti. K hříchu patří také to, že zapíráme pravdu, své nedobré, nečisté motivy a činy (9). Onu dynamiku hříchu Peters vykresluje pomocí jakési pyramidy sedmi stupňů, přičemž každý z nich vystihuje určitý stav, vlastnost nebo postoj člověka. Těmito stupni jsou: úzkost, nevěra, pýcha, žádost, sebeospravedlnování, krutost a rouhání. Cesta k radikálnímu zlu však nemusí probíhat v uvedeném pořadí. Tyto stupně představují komponenty hříchu a každému z nich je věnována jedna kapitola.

ÚZKOST (*Anxiety*). Strach, že něco ztratíme, dostatek životního prostoru, čas, svou budoucnost. Bojíme se smrti. Úzkost je syndromem ohrožení našeho sociálního nebo fyzického života. V takových situacích ohrožení člověk i zaútočí na ty, kdo ho obklopují. Autor připomíná tvrzení psychologa E. Bec-